

24.4.2019

EOAK/5366/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

RAHAN LUOVUTTAMINEN TOISELLE VANGILLE VANKILAN VÄLITYKSELLÄ

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan Sukevan vankilan menettelyä siinä, kun hän pyysi saada luovuttaa poistumisluvulle lähtevälle vangille vankilassa säilytettävänä oleviaan rahojaan. Kantelijan mukaan hänen asiointilomakkeella lähettämäänsä pyyntöön rahojen luovuttamiseen ei ollut suostuttu. Kantelijan pyynnöstä huolimatta asiassa ei ollut tehty myöskään valituskelpoista päätöstä muutoksenhakuohjauksin vaan hänelle on toimitettu hakemuslomake omaisuuden hallussapitoasiassa. Asiointilomakkeeseen annetusta vastauksesta ei myöskään ilmene, kuka vastauksen on antanut. Kantelija kertoo olevansa virolainen, eikä ymmärrä Suomen juridiikkaa.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto:

- Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunto 12.12.2018
- Sukevan vankilan johtajan selvitys, erityisohjaajan selvitys 13.11.2018, rikosseuraamus-esimies A:n selvitys 15.11.2018 sekä vartijoiden B ja C selvitys 2.12.2018.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeita

Rahan ja muiden maksuvälineiden käytöstä säädetään vankeuslain 9 luvun 4 §:n 4 momentissa seuraavaa:

Perustellusta syystä vanki saa vankilan välityksellä toimittaa rahaa ja muita maksuvälineitä vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille.

Päätösvallassa rahan ja muiden maksuvälineiden toimittamisesta säädetään vankeuslain 9 luvun 9 §:n 2 momentissa.

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta vastaava virkamies.

Muutoksenhausta säädetään vankeuslain 20 luvun 1 §:n 1 momentin 9 kohdassa seuraavaa:

Vanki tai tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

9) 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 4 §:n 1, 2 ja 4 momentissa tarkoitettua rahan käyttöä, -----

3.2 Tapahtumat ja saatu selvitys

Kantelijan 26.9.2018 päivätyssä asiointilomakkeessa todetaan, että "[Vanki X.X.] lähtee lomille 3.10. Haluan luovuttaa hänelle lokerossani olevat dollarit! Kiitos!"

Kantelijalle palautetussa asiointilomakkeessa lukee vastauksena, että "Ei käy. Emme voi antaa rahojasi toiselle vangille." Asiointilomakkeesta ei ole merkitty kuka vastauksen on kirjoittanut, eikä vastausta ole myöskään päivätty.

Kantelijan 28.9.2018 päivätyssä asiointilomakkeessa todetaan, että "Haluan valituskelpoisen vastauksen muutoksenhakuohjeineen. Kiitos!"

Sukevan vankilan vartijoiden B ja C selvityksen mukaan vastaanotossa on 7.6.2016 rikosseuraamusesimieheltä tullut ohje, jonka mukaan tavaran/omaisuuden luovuttaminen toiselle vangille ei ole sallittua.

Kantelijan asiointikaavake on tullut vastaanottoon 26.9.2018 ja kantelija on samana päivänä asioinut vastaanotossa kuittaamassa liitteestä ilmenevän paketin. Kantelijan kanssa on tällöin keskusteltu rahojen luovuttamisesta. Kantelija kertoi rahojen toiselle vangille luovuttamisen syyksi sen, että kyseinen vanki luovuttaa rahat poistumisluvan aikana kantelijan omaisille. Kantelijaa oli ohjeistettu, että hän voi lähettää rahat postitse tai luovuttaa rahat tapaamisen yhteydessä. Koska luovutettava rahamäärä oli huomattava, kantelija ei halunnut lähettää rahoja postitse ja halusi samalla luovuttaa lokerostaan muuta omaisuuttaan tapaajalle. Selvityksen mukaan tällöin 26.9.2018 sovittiin, että rahat ja omaisuus luovutetaan tapaajalle. Kantelija on asian tiimoilta asioinut vastaanotossa 27.10.2018, jossa omaisuus ja rahat on toimitettu tapaamistiloihin, josta omaisuus luovutettaisiin tapaajalle. Liitteenä olevasta omaisuusluettelon merkinnästä ilmenee, että kantelija on jättänyt rahat luovutettavaksi tapaajalleen 28.10.2018.

Selvityksen mukaan asiointilomakkeen kuittaamattomuus johtuu siitä, että kantelija sai suusanalliset ohjeet 26.9.2018 vartijoilta B ja C. Asiointikaavake on epähuomioissa lähtenyt vankilan sisäpostissa takaisin kantelijalle kuittaamattomana, koska vastaamisen aihetta ei heidän mielestä enää ollut. Siihen, mistä kantelija on saanut omaisuuden hallussapitokaavakkeen, heillä ei ollut tietoa. Heidän mielestä kantelijan kanssa on asioitu hyvässä hengessä ja hän on ymmärtänyt hänelle annetut ohjeet.

Rikosseuraamusesimies A:n mukaan vanki oli lähtemäisillään lomille ja vastaanoton vartija (C tai B) kysyi ohimennen häneltä, että kantelija olisi antamassa 1 500 dollaria käteistä kyseiselle vangille mukaan lomalle. A oli vastannut, että ei anneta. Selvityksen mukaan päätös piti tehdä pikaisesti sillä hetkellä enempää asiaa miettimättä. A:n mukaan hän ei ole nähnyt mitään kirjallista pyyntöä missään vaiheessa, eikä ole antanut kirjallista vastausta asiaan, eikä ole toimitannut kantelijalle oikaisuvaatimusta. A kertoi käsittäneensä asian kiireelliseksi ja oletti, että pyyntö on esitetty suullisesti.

Sulkavan vankilan johtajan mukaan hakemusta ei ole saatettu turvallisuudesta vastaavan apulaisjohtajan tai johtajan päätettäväksi, vaan palautettu edellä mainitulla lauseella varustetuna ilman oikaisuvaatimuslomaketta. Vartija B:n mukaan asia oli tuossa vaiheessa jo loppuun käsitelty ja suusanallisesti ohjeistettu. Asiointilomake oli epähuomioissa lähtenyt vankilan sisäpostissa takaisin vangille kuittaamattomana. Saatujen selvitysten perusteella johtaja katsoi, että kantelijan pyynnön eteen on tehty paljon työtä ja asiointilomakkeen palauttaminen ilman allekirjoitusta epähuomioissa on inhimillinen vahinko.

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunnon mukaan päätökset, joista vangilla on oikeus tehdä oikaisuvaatimus aluejohtajalle ja edelleen valitus hallinto-oikeuteen, tulee tehdä kirjallisesti ja niihin tulee muutoksenhakua varten liittää kirjallinen valitusosoitus. Kantelija on 28.9.2018 päivätyssä asiointilomakkeessa pyytänyt valituskelpoista vastausta (päättöstä) muutoksenhakuohjeineen saatuaan aiemmassa asiointilomakkeessa kielteisen vastauksen kysymykseensä rahojen luovuttamismahdollisuudesta toiselle vangille. Vankilan menettely olla antamatta asiassa kirjallista päätöstä muutoksenhakuohjeineen on ollut virheellinen.

Johtajalta 12.12.2018 saadun tiedon mukaan kantelija on 27.10.2018 luovuttanut hallussaan olleet dollarit tapaajalleen.

Vankien asiointilomakkeisiin tulee lähtökohtaisesti vastata kirjallisesti, ellei asian laadun taikka muun perustellun syyn vuoksi vastausta anneta muulla tavoin. Ottaen huomioon kantelijan asian vaatiman selvitystyön laajuus ja asian merkitys hänelle olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa, että hänelle olisi vastattu rahojen siirtomahdollisuutta koskeneeseen kysymykseen kirjallisesti. Vankilan menettely jättää vastaamatta kantelijan asiointilomakkeeseen kirjallisesti on ollut virheellinen. Aluejohtaja kiinnittää vankilan henkilökunnan huomiota siihen, että asiointilomakkeisiin vastataan viivytyksettä ja että allekirjoituksena on jatkossa viranhaltijan koko nimi nimen selvennyksineen ja virkanimikkeineen.

3.3 Kannanotto

Vankeuslain mukaan vankilassa olevien vangin rahojen luovuttamiseen vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille tarvitaan vankilan päätös, jonka voi tehdä ainoastaan vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta vastaava virkamies. Mikäli vangin pyyntöön ei suostuta, hän voi hakea päätökseen oikaisua ensin rikosseuraamusalueen aluejohtajalta ja oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen hän voi hakea muutosta valittamalla edelleen hallinto-oikeuteen. Koska vangilla on muutoksenhakuoikeus rahojen vankilan ulkopuolelle toimittamista koskevista päätöksistä, hallintotuomioistuimet viime kädessä ratkaisevat kysymyksen siitä, voidaanko vangilta evätä rahojen luovuttaminen vankilan ulkopuolelle.

Edellä todetun perusteella kantelijan asiointilomakkeella 26.9.2018 esittämä ensimmäinen pyyntö luovuttaa poistumisluvulle lähtevälle vangille rahojaan olisi tullut toimittaa vankilan johtajalle käsiteltäväksi ja päätettäväksi. Kantelijan asiointilomakkeella 28.9.2018 esittämää toista pyyntöä, jossa hän on nimenomaisesti pyytänyt saada asiassa valituskelpoinen päätös muutoksenhakuohjauksin ei ole myöskään toimitettu vankilan johtajalle käsiteltäväksi ja päätettäväksi. Tapauksessa on siten menetelty virheellisesti, kun kantelijan pyyntöjä ei ole toimitettu vankilan johtajalle käsiteltäviksi, eikä kantelija ole saanut tapauksissa muutoksenhakukelpoista päätöstä.

Kantelussa ja saadussa selvityksessä kerrotaan tapahtumista eri tavalla. Selvityksen mukaan vastaanoton vartijat B ja C keskustelivat kantelijan kanssa rahojen luovuttamisesta samana päivänä 26.9.2018, kun kantelijan ensimmäinen asiaa koskeva asiointilomake on tullut vastaanottoon. Selvityksen mukaan kantelijaa oli tällöin ohjeistettu, että hän voisi lähettää rahat postitse tai luovuttaa ne tapaajalle sekä sovittu kantelijan kanssa, että hän luovuttaa rahat tapaajalle. Kantelussa ei ole kuitenkaan mitään siitä, että kantelija olisi luopunut pyynnöstä antaa rahat toiselle vangille tai että hän oli sopinut rahojen luovuttamisesta tapaamisen yhteydessä. Kantelun mukaan kantelija on päinvastoin kaksi päivää myöhemmin 28.9.2018 asiointilomakkeella esittänyt pyynnön saada asiassa valituskelpoinen päätös. Kantelijan asiointilomakkeeseen annetussa vastauksessa ei myöskään millään tavalla ilmene, että asiasta olisi keskusteltu tai sovittu toisin kantelijan käydessä vastaanotossa, vaan siinä todetaan ainoastaan, etteivät he voi

antaa rahoja toiselle vangille. Selvityksestä ei ole otettu kantaa kantelijan 28.9.2018 päivämällä asiointilomakkeella esitettyyn pyyntöön saada asiassa valituskelpoinen päätös ja miksi pyyntöön ei ole vastattu tai suostuttu. Todettakoon, että vaikka asiasta olisi selvityksessä kerrotulla tavalla sovittukin 26.8.2018 rahan luovutustavan muuttamisesta, se ei ole estänyt sitä, etteikö kantelija olisi voinut muuttaa mieltään asiasta ja pyytää asiassa valituskelpoista päätöstä.

Kuten edellä totesin, vankeuslain mukaan vankilassa olevien vangin rahojen luovuttamiseen vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja. Käsitykseni mukaan tämä koskee myös niitä tapauksia, jos vanki haluaa luovuttaa rahaa tapaajalle tapaamisen yhteydessä tai jos vanki haluaa lähettää rahaa postitse. Vastaanoton vartijoiden toimivallassa ei siten ole ollut päättää ja sopia kantelijan kanssa hänen rahojensa luovuttamisesta tai sen luovuttamistavasta.

Rikosseuraamusesimies A:n mukaan hän oli vastannut vastaanoton vartijan kysymykseen, että kantelijan rahaa ei anneta poistumisluvalla lähtevälle vangille. Kuten edellä olevasta ilmenee, asiassa ei ole ollut kyse rikosseuraamusesimiehenkään päätettävissä olevasta asiasta. Rikosseuraamusesimiehen olisi tullut ennen ratkaisuaan selvittää, mistä asiassa on kyse, ja sen jälkeen ohjeistaa vastaanoton vartijaa toimimaan asiassa vankeuslaissa edellytetyllä tavalla ja siirtää asia vankilan johtajaan päätettäväksi.

Asiointilomakkeen vastattaessa vastauksesta tulee olla vastauksen antajan nimi, nimenselvitys ja virkanimike sekä päiväys. Kantelijan 26.9.2018 päivämäärän asiointilomakkeeseen annetussa vastauksessa ei ollut mitään näistä tiedoista. Aluejohtaja on lausunnossaan kiinnittänyt vankilan henkilökunnan huomiota siihen, että asiointilomakkeisiin vastataan viivytyksettä ja että allekirjoituksena on jatkossa varanhaltijan koko nimi nimenselvennyksineen ja virkanimikkeineen. Aluejohtajan jo kiinnitettyä vankilan huomiota asiaan en katso asian antavan aihetta muuhun kuin että saatan käsitykseni vankilan tietoon. Todettakoon, että olen myös toisessa vasta tekemässäni päätöksessä (EOAK/5115/2018) kiinnittänyt Sukevan vankilan huomiota asianmukaiseen vastaamiseen asiointilomakkeisiin.

Kiinnitän Sukevan vankilan huomiota vielä seuraavaan asiaan. Saadun selvityksen mukaan vastaanotossa on rikosseuraamusesimiehen 7.6.2016 antama ohje, jonka mukaan tavaroiden/omaisuuden luovuttaminen toiselle vangille ei ole sallittua. Vankeuslaissa ei ole asetettu tällaista yleistä kieltoa tavaroiden ja omaisuuden luovuttamiselle vankien välillä. Omaisuuden hallussapitoa koskevan vankeuslain 9 luvun 1 §:n mukaan vanki tarvitsee luvan siihen, että hän saa pitää hallussaan toiselta vangilta saamaansa omaisuutta. Vankien väliselle tavaroiden luovuttamiselle ei voida siten asettaa kategorista kieltoa vaan asiassa on aina tehtävä tapauskohtainen päätös.

Vankeuslain 9 luvun 4 §:n 4 momentin säännöksessä vangin rahojen toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille ei ilmene niitä perusteita, joille on annettava merkitystä arvioitaessa, onko rahojen toimittamiselle säännöksessä tarkoitettu ”perusteltu syy.” Tämän johdosta lähetän tämän päätöksen oikeusministeriölle tiedoksi sen arvioimiseksi, onko asiassa tarvetta lainsäädännön täsmentämiseen tai muuttamiseen.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen menettelyn virheellisyydestä kantelijan rahojen luovuttamista koskevan pyynnön käsittelyssä ja asiointilomakkeeseen vastaamisessa vartijoiden B ja C tietoon ja huomioitavaksi. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen menettelyn virheellisyydestä vastaanotto-osaston vartijoiden ohjaamisessa rahojen luovuttamista koskevan pyynnön yhteydessä rikosseuraamusesimies A:n tietoon ja huomioitavaksi. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen lainmukaisesta menettelystä rahojen luovuttamista koskevan pyynnön käsittelyssä ja vankien välisestä tavaroiden luovuttamisesta sekä asiointilomakkeeseen vastaamisessa Sukevan vankilan johtajan tietoon ja huomioitavaksi. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän tämä päätöksen tiedoksi myös Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselle ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle.

Lähetän tämän päätöksen tiedoksi myös oikeusministeriöön sen arvioimiseksi, onko asiassa mahdollisesti tarvetta lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin.